

**Tummas Arabo, landsstýris-
maður á landsfundi:**

-Vit mugu virða og góðtaka hvør annan

Fyri at fáa eitt framkomið ídnaðarsam-
felag her á landi er neyðugt við eini
sjálvrannsakan, sum hevur til úrslit, at
vit virða og góðtaka tey menniskju, sum
arbeiða í øllum liðum í framleiðsluni.

Hetta segði Tummas Arabo, lands-
stýrismaður í ídnaðarmálum m.a. á
landsfundi javnaðarflokksins í Miðvagi
herfyri.

Hann vísti á, at vit mugu útvikla
primeru vinnuna meira og víðgera fiskin
meira enn vit gera í dag. Til at røkka
hesum krevst, at øll liðini í framleiðsluni
virka eftir ætlan og at vit meta øll eins
tyðningarmikil.

-Men vit mugu til at broyta
vanliga hugsanarháttin, har vit fyrst
hugsa um at fiska og seinast um, at vit
skulu selja vøruna. Krøvini í dag eru, at
tú fyrst fer út og selir, fær ein sáttmála
og síðani keypir rávørna til
framleiðsluna. Tummas Arabo segði:

Góðu partafólk.

Eg skal byrja við at siga
nakað generelt um ídnað og
ídnaðarpolitikk. Tað er so-
leiðis at ein ídnaður hevur
ikkí rokkið sítt mál fyrr enn
hann hevur leverað sína
vøru til ein keypara fyri ein
pris noktandi fyri samfelag-
ið, soleiðis at tað liggur nak-
að av vinningi eftir í sam-
felagnum.

Tað eru nógv lið í eini
framleiðslu, eitt innkeyps-
lið, ein framleiðsla, ein
marknarføring, ein serti-
ficering o.s. fr. Hetta víð-
fórir, at tað eru nógv fólk í
eini slíkari skipan, frá rá-
vørar verður innkeypt, til
hon er hjá brúkararum.

Henda ketan av fólkum skal
mannast við góðum fólk,
sum hvør í sínum lagi kenna
sitt pláss, og svikur eitt lið,
er øll ketan veikari. Hetta
viðfórir at vørin ikki verður
seld og ongir pengar koma
heim.

Tað er einki loyndarmál
at í einum framkomnum
ídnaðarsamfelagi eru tað
menniskjuni í øllum liðum,

í tí ketu, ið skal gera tað
møguligt at fáa eina rávøru
framleidda til eitt produkt,
ið leverast til tann vælbetal-
andi keyparan, øll tey
menniskjuni eru sett á tað
pláss, har evnini koma til
sín rætt. Tí betri loysnir vit
finna útav, sum ikki kunnu
punkterast, tess betur eru vit
fyri. Hetta eru tað ikki øll, ið
skila og vit hava ilt við at
góðtaka arbeiði hjá hvørj-
um øðrum og við at skilja
arbeiði hjá hvør øðrum. Vit
hava eisini torført við at seta
okkum inn í hvat onnur gera
og koma tí ofta negativt út-
søgn sum t.d. hatta arbeiði
er ikki neyðugt, hasin og
hasin duga einki osfr. Vit
noyðast at akseptera og re-
spektera tey menniskju, ið
arbeiða í øllum liðum, gera
vit ikki tað, fáa vit ongantíð
eitt ídnaðarsamfelag upp at
standa.

Eitt framkomið ídnaðar-
samfelag yvirlivir uppá, at
tað hevur eina vitan, útyvir
at kunna framleiða eina
vøru. Henda vitan er
neyðug fyri at vit kunnu

framleiða eina hávirðis-
vøru, sum kappingarneytar
okkara ikki kunnu eftir-
líkna. Hetta vil sig, at so
leingi vit framleiða primi-
tivar vørur, so verður kapp-
ingarføri okkara veikt.

Tá samgonguskjalið var
gjørt, settu vit málini fyri
tey næstu fyra árin. Á
vinnulivsskinum var
stungið út í kortið og vit
gjördu greitt, at tað almenna
skal burtur úr vinnuliv-
inum, og ikki blanda seg uppí
vinnulív sum í 1980'unum.
Eisini gjördu vit okkum
greitt, at skuldu vit fáa
gongd á aftur, so skuldi nak-
að henda við primer vinnuni
skjótast. Eitt av gundað-
unum fyri at fáa gongd á
aftur var 20 ára gamla
»góðskingin«. Onnur fyr-
brigdi vóru nýggj fiskaslag,
útlendskar investorar, ym-
iskt tenastuvirksemi. Út
yvir hetta skuldu vit fáa
ferðamannavinnuna veru-
liga á fótur og gera tað lett-
ari fyri útlendingar at byrja
virksemi í Føroyum.

Allar hesar metingar
bygd á umstøðurnar vit
høvdu at arbeiða undir.
Fyrst hugsaðu vit um tær
umstøður, vit sjálvi kunnu
 skapa, eitt nú handilssát-
málarnar vit kundu fáa við
onnur lond. Fyrst gjördu vit
sáttmála við EF, og eftir
okkara metan var hann tað
besta, vit tá kundu fáa.
Hetta er ein góður sáttmáli,
og hóast vit sjálvandi
skuldu geva nakað, so hevur
hann verið til fyrimuns
fyri vinnuna, uttan á einum
øki, og tað er framleiðsla úr
innfluttari rávøru. Hetta
megnaði vit ikki at fáa í-
gjøgnum, men tað hevur
einki annað land fingið sátt-
mála við EF um. Hetta skal
læra okkum, at tað vit skulu
framleiða úr innfluttari rá-
vøru, mugu vit finna aðrar
marknaðir fyri. Hinegin

hevur EF-sáttmálin eisini
havt stóra ávirkan á hetta
samfelagið, tí teirra krøv
vóru millum annað, at vit
tøku allan verjutoll fyri fø-
royska framleiðsu burtur,
ein og allan kappingarav-
lagandi stuðul innan eitt av-
talað áramál. Hetta, eins og
kravið um MVG-skinanna
hava vit gingið undir. MVG
hevur givið fyrimunir fyri
útlutningsvinnuna, men er
ov stutt frálíðið til at vit
kunnu siga nakað um ávirk-
ana fyri fólk og vinnulív
annars.

Vit kunnu ikki broyta
skipanina nú, men vit kunnu
áseta verjutoll vegna dump-
ing-pris og er tað eisini ein
sak um tað sama í Noregi.
EFTA sáttmálarnir eru
gjördir og krøvunum hadani
er einki nýtt í og hava vit
sostatt sáttmála við øll fram-
komin ídnaðarlond, t.v.s.
tey góðu keyparalondini.
Viðvikjandi teimum um-
støðum, vit ikki hava ræði á
sjálvir, so bleiv 92 heilt øðr-
vísi enn nakar kundi vænta
og eru tað ikki bert politík-
arnir, ið hava tikið feil,
men sanniliga bæði banka-
stjórar og bankanevndir. Vit
fingu eitt fiskiár, har veið-
an fall katastrofalt nógv og
so hendi tað ólukkuliga, at
pengaskipin hjá okkum
fór í smíldur.

Vit mugu í framtíðini
arbeiða við at útvikla primæru
vinnuna og meir víðgera
vørna og er tað eingin av
hesum útlendsku ekspert-
unum, sum ivast í hesum.
Her krevst nógv, vit skulu
hava fólk, sum ikki bara
duga at fiska ella at fram-
leiða vørna, men hini liðini
mugu eisini koma við. Hetta
er ein rættuliga kompliserað
ketu, ið vit skulu byggja
upp, og sum gongdin hevur
verið hesi tvey seinastu ár-
ini, hevur hetta hepnast í
rættuliga stóran mun. Í fjør

fór næstan helvtin av allari
rávøruni, sum landað var í
Føroyum, direkta til for-
brúkaran. Tað eru nakrir,
sum hava sæð møguleikan
og virkir sjálvt við tí stóru
skuldi í dag klára at forren-
ta kapital og summi klára enn-
tá at forrenna allan kapitalin.

Tað, sum vit eisini hava
roknað við at fingið nakað
burturúr, tað er innflutt rá-
vøra og hava vit gjørt roynd-
ir í fjør og fyrraðrið. Seinna-
partin í fjør vísti tað seg at
vit kundu fáa rentabilitet í at
framleiða innflutta rávøru.
Hertil er at siga, at hetta er
ikkí eins einfalt og ein held-
ur. Vit eru von við at fara út
og fiska ein fisk, síðani
framleiða hann til eina vøru,
og so at fara út og selja hann.
Krøvini í dag eru, at tú fyrst
fert út og selir, fær ein sátt-
mála og síðani keypir tú rá-
vørna til framleiðsluna,
við øðrum orðum, farast
skal tann øvuga vegin av,
hvat vit føroyingar higartil
hava gjørt. Soleiðis fast
drifin rentabul, og seinastu
royndimar á Lynfrost vísu,
at ein hálv króna lá eftir, tá
studningur er tikin frá. Hetta
var eftir míni meting nøkt-
andi, tí ein hálv króna kann
lættliga bliva til eina krónu,
tá effektiviteturin er komin
upp. Trupulleikin við hesi
framleiðsluni er tó, at hon er
era kapitalkrevjandi. Tíðin
frá innkeypi yvir fram-
leiðslu og til vørin er hjá
brúkararum er long, og
kapitaltørvurin er um 40-50
milliónir, um framleiðslan
er grundað á 10.000 tons ár-
liga.

Hvat víðvíkur fram-
leiðslu av ikki vanligum
fiskaslagum fyri føroying-
ar, so er byrjan komin á her.
Nýggja makrelvirkið í
Fuglafirði er væntandi klárt
til komandi vetur. Eisini
hava tvey virkir gjørt sátt-
mála um framleiðslu av

gulllaksi, so henda vinnan
sær út til at vera vaksandi,
og teir hava megnað at fáa
rættuliga góðar sáttmálar.

Nakað keðiligt, sum hevur
tikið seg upp, er at orðið
»studningur« er vordið eitt
bannorð. Tað kann í vissum
førum vera rætt at geva
studning. T.d. kann eg
nevna, at á rækkjувirkunum á
Oyni hava fólk nú gingið ar-
beidsleys í einar tveir mána-
ðar. Hesi fólk kosta ar-
beidsloysistryggingini eina
millión um mánaðan. Høvdu
vit givið ein studn-
ing uppá hálva millión um
mánaðin til innkeyp av
russiskum rækjum, so
høvdu vit spart 1 millión
netto úr landskassanum. So-
leiðis mugu vit hugsa fram-
eftir. Ein hálv millión í
studningi, sum sparir ar-
beidsloysistryggingini eina
millión, er ein góð fløga
eftir míni meting.

 **JAPAN
HANDSKAR**

ADC
Heilsólán

Láarvegur 14 - Tórshavn
Tlf. 15828 - Fax 15893

